

Mediji in informacije

Sodišče Evropskih skupnosti
SPOROČILO ZA MEDIJE ŠT. 104/09
V Luxembourg, 30. novembra 2009

Lizbonska pogodba in Sodišče Evropske unije

Lizbonska pogodba, ki jo je 13. decembra 2007 podpisalo 27 predsednikov držav ali vlad držav članic Unije, začne veljati 1. decembra 2009. Spreminja temeljni pogodbi, Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti, poleg tega pa se bo druga odslej imenovala Pogodba o delovanju Evropske unije (PDEU).¹

Lizbonska pogodba vnaša spremembe na področju organizacije in pristojnosti Sodišča Evropske Unije.

A. Spremembe na področju organizacije institucije in na področju imenovanja njenih članov

Evropska unija, ki ima odslej pravno osebnost, nadomesti Evropsko skupnost. Z Lizbonsko pogodbo je tako odpravljena struktura stebrov, Evropska unija pa ima nov institucionalni okvir. Tako kot se institucije preimenujejo, se tudi celotni sodni sistem Unije odslej imenuje Sodišče Evropske unije,² ki ga sestavljajo tri sodišča: **Sodišče, Splošno sodišče in Sodišče za uslužbence**.

Čeprav v zvezi s **specializiranimi sodišči** Lizbonska pogodba vsebuje že obstoječe člene, pa kljub temu določa nekatere spremembe glede načina njihove ustanovitve, in sicer se odslej ustanovljajo po rednem zakonodajnem postopku (to je po postopku soodločanja s kvalificirano večino), in ne več soglasno.

Na podlagi Lizbonske pogodbe je zahteva za spremembo Statuta Sodišča Evropske unije³ „osnutek zakonodajnega akta“,⁴ in mora zanjo veljati redni zakonodajni postopek. Glede položaja sodnikov in generalnih pravobranilcev ter glede jezikovne ureditve pa še vedno velja pravilo o soglasju.

Lizbonska pogodba vsebuje v zvezi z imenovanjem članov institucije že obstoječe določbe glede tega, da sodnike imenujejo soglasno vlade držav članic za obdobje šestih let, vendar odslej po poprejšnjem posvetovanju z odborom, ki je pristojen podati mnenje glede primernosti kandidatov za opravljanje nalog sodnika in generalnega pravobranilca Sodišča in Splošnega sodišča. Ta odbor sestavlja sedem oseb, izbranih med nekdanjimi člani teh dveh sodišč, člani najvišjih nacionalnih sodišč in priznanimi pravniki, od katerih enega predlaga Evropski parlament. Svet na pobudo predsednika Sodišča sprejme sklepa o pravilih delovanja tega odbora in o imenovanju njegovih članov.

Izjava v zvezi z generalnimi pravobranilci določa, da je na zahtevo Sodišča⁵ njihovo število mogoče povečati z osem na enajst.

¹ Ohranjena je le Evropska skupnost za atomsko energijo „Euratom“ (Protokol št. 1 o spremembi protokolov, priloženih k Pogodbi o Evropski uniji, Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti in/ali Pogodbi o ustanovitvi Evropske skupnosti za atomsko energijo).

² Člen 19 PEU.

³ Statut Sodišča Evropske unije je v protokolu št. 3.

⁴ Protokol št. 2 o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti.

⁵ Izjava št. 38 o členu 252 PDEU o številu generalnih pravobranilcev Sodišča.

B. Spremembe pristojnosti Sodišča Evropske unije

Področja

Struktura stebrov, ki je bila uvedena z Maastrichtsko pogodbo, ne obstaja več. Tako se pristojnosti Sodišča Evropske unije razširjajo na **pravo Evropske unije**, razen če Pogodbi ne določata drugače.⁶

Tako Sodišče pridobi splošno pristojnost za predhodno odločanje na področju **območja svobode, varnosti in pravice**, ker strukture stebrov ni več in ker sta bila z Lizbonsko pogodbo črtana člena 35 EU in 68 ES, s katerima so bile določene omejitve pristojnosti Sodišča.

Prvič, pristojnost Sodišča za predhodno odločanje na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah⁷ postane obvezna in ni več odvisna od izjave vsake države članice o priznanju te pristojnosti in določitvi nacionalnih sodišč, ki lahko pri Sodišču vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe. Z Lizbonsko pogodbo postane področje policije in kazenskega sodstva del splošnega prava in vsa sodišča lahko Sodišču predlagajo sprejetje predhodne odločbe. V skladu s prehodnimi določbami bo ta polna pristojnost začela veljati pet let po začetku veljavnosti Lizbonske pogodbe⁸.

Drugič, glede vizumov, azila, priseljevanja in drugih politik v zvezi s prostim gibanjem oseb⁹ (zlasti glede pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah ter priznavanja in izvrševanja sodnih odločb) lahko pri Sodišču odslej vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe vsa nacionalna sodišča – in ne več le najvišja – in Sodišče je odslej pristojno, da se izreče o ukrepih javnega reda v okviru čezmejnega nadzora. Zato ima Sodišče od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe na tem področju splošno pristojnost.

Poleg tega **Listina o temeljnih pravicah**¹⁰ **Evropske unije** pridobi enako pravno veljavo kot Pogodbi.¹¹ Vključena je v „ustavno materijo“, o kateri Sodišče lahko odloča.¹² Vendar Listina ne zavezuje Združenega kraljestva in Poljske, ki sta upravičeni do izvzetja,¹² iz česar sledi, da Listina ne širi pristojnosti Sodišča ali sodišč teh dveh držav članic za razsojanje glede združljivosti zakonov in drugih predpisov, prakse ali upravnih ukrepov s temeljnimi pravicami ali načeli iz Listine. Poleg tega so predsedniki držav in vlad soglašali, da v prihodnosti to izvzetje razširijo na Češko republiko¹³.

Čeprav z Lizbonsko pogodbo izginja pojem stebrov, **skupno zunanjo in varnostno politiko (SZVP)** na podlagi naslova V Pogodbe EU¹⁴ še naprej urejajo posebna pravila in posebni postopki. Tako Sodišče ni pristojno¹⁵ za nadzor nad temi določbami in nad akti, ki so sprejeti na njihovi podlagi, razen pri dveh izjemah: (1) Sodišče je pristojno za nadzor nad razmejitvijo med pristojnostmi Unije in SZVP, katere uresničevanje ne sme ovirati izvrševanja pristojnosti Unije niti pristojnosti institucij za izvajanje

⁶ Člen 19 PEU.

⁷ Nekdanji naslov VI Pogodbe EU.

⁸ Protokol št. 36, člen 10 o prehodnih določbah. Določeno je, da se kot prehodni ukrep pristojnosti Sodišča glede aktov, sprejetih na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe, ne spremenijo. Ta prehodni ukrep preneha učinkovati po poteku petih letih od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe.

⁹ Nekdanji člen IV Pogodbe ES.

¹⁰ Poleg tega člen 6(2) PEU določa, da „Unija pristopi k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Ta pristop ne spreminja pristojnosti Unije, opredeljene v Pogodbah“. Protokol št. 8 določa: „Sporazum o pristopu mora med drugim določiti posebne ureditve za možnost sodelovanja Unije v nadzornih telesih Evropske konvencije [in] potrebne mehanizme za zagotavljanje, da so postopki s strani držav nečlanic in posamezne tožbe naslovljeni ustrezno bodisi zoper države članice in/ali Unijo.“ Ta pristop „ne vpliva na pristojnosti Unije in njenih institucij“.

¹¹ Člen 6(1) PEU.

¹² Protokol št. 30 o uporabi Listine o temeljnih pravicah Evropske unije na Poljskem in v Združenem kraljestvu, priložen k PDEU.

¹³ V sklepih Evropskega sveta z dne 29. in 30. oktobra 2009 je navedeno, da se protokol št. 30 uporablja tudi za Češko republiko (Doc 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Člen 24 PEU.

¹⁵ Člen 275 PDEU.

izključnih in deljenih pristojnosti Unije;¹⁶ (2) Sodišče je pristojno za odločanje o ničnostnih tožbah zoper sklepe o določitvi omejevalnih ukrepov proti fizičnim ali pravnim osebam, ki jih sprejme Svet, na primer v okviru boja proti terorizmu (zamrznitev sredstev).¹⁷

Postopki

Postopek za sprejetje predhodne odločbe se razširi na akte, ki jih sprejmejo organi, uradi in agencije Unije¹⁸ in ki so tako vključeni v pravo Unije, Sodišče pa jih lahko razlaga in nadzira njihovo veljavnost na predlog nacionalnih sodišč, da bi jim s tem omogočilo, da na primer preverijo skladnost nacionalne zakonodaje s tem pravom.

Lizbonska pogodba vnaša določbo, da Sodišče odloča v čim krajšem roku, kadar je predhodno vprašanje postavljeno v postopku, ki teče pred sodiščem države članice glede osebe, ki ji je odvzeta prostost¹⁹. Tako samo besedilo Pogodbe omenja nujni postopek predhodnega odločanja (PPU), ki je začel veljati 1. marca 2008 in se uporablja za območje svobode, varnosti in pravice. ([CP 12/08](#))

Lizbonska pogodba razširja nadzor Sodišča na **akte Evropskega sveta**, ki mu je bil z Lizbonsko pogodbo priznan položaj posebne institucije. Na podlagi novih določb²⁰ lahko Sodišče na predlog zadevne države članice presoja zakonitost akta, ki ga je sprejel Evropski svet ali Svet na podlagi ugotovitve obstoja očitnega tveganja, da bi ta država članica lahko huje kršila nekatere vrednote²¹ (spoštovanje dostojanstva ljudi, spoštovanje človekovih pravic itd.).²²

Poleg tega je institucija pod enakimi pogoji pristojna za tožbe, ki jih zaradi varovanja svojih prerogativ vložijo Računsko sodišče, Evropska centralna banka in odslej tudi Odbor regij.

Z Lizbonsko pogodbo so omiljeni pogoji za dopustnost **tožb, ki jih vložijo posamezniki** (fizične in pravne osebe) zoper odločbe institucij, organov, uradov in agencij Unije. Posamezniki lahko vložijo tožbo zoper predpise, ki se nanje neposredno nanašajo, vendar ne potrebujejo izvedbenih ukrepov. Tako posameznikom ni več treba dokazati, da jih ti akti posamično zadevajo.²³

V okviru nadzora nad spoštovanjem načela subsidiarnosti lahko država članica pri Sodišču vloži tožbo za razglasitev ničnosti zakonodajnega akta zaradi kršitve načela subsidiarnosti, ki ga je sprejel nacionalni parlament ali eden od njegovih domov. Formalno mora tožbo vložiti vlada države članice, lahko pa je njen pravi avtor nacionalni parlament ali eden od njegovih domov, vlada pa ga le „posreduje“. ²⁴ Na kršitev takih načel se lahko sklicuje tudi Odbor regij, in to glede aktov, pri katerih je njegovo mnenje obvezno.

Poleg tega Lizbonska pogodba pospešuje mehanizem denarnih sankcij (pavšalni znesek in/ali denarna kazen) ob neizvršitvi sodbe, s katero je bila ugotovljena neizpolnitev obveznosti²⁵. Sodišču

¹⁶ Člen 40 PEU.

¹⁷ Člen 275 PDEU.

¹⁸ Člen 267 PDEU.

¹⁹ *Idem*.

²⁰ Člen 269 PDEU.

²¹ Člen 2 PEU.

²² Ta predlog mora biti vložen v enem mesecu od dneva te ugotovitve in Sodišče mora odločiti v enem mesecu od datuma tega predloga.

²³ Člen 263 PDEU.

²⁴ Maastrichtska pogodba je uvedla načelo subsidiarnosti. Člen 5 Pogodbe ES ga opredeli tako: „Skupnost na področjih, ki niso v njeni izključni pristojnosti, ukrepa v skladu z načelom subsidiarnosti, vendar le če in kolikor države članice ne morejo zadovoljivo doseči ciljev predlaganih ukrepov in jih torej zaradi obsega ali učinkov predlaganih ukrepov lažje doseže Skupnost“. V tesni zvezi s tem načelom je načelo sorazmernosti, ki določa, da „noben ukrep Skupnosti ne sme prekoračiti okvirov, ki so potrebni za doseganje ciljev te pogodbe“.

²⁵ Člen 260 PDEU.

tudi omogoča, da že v fazi prve sodbe zaradi neizpolnitve obveznosti naloži denarne sankcije, če država ni obvestila Komisije o nacionalnih ukrepih za prenos direktive.²⁶

Nazadnje, po poteku petih let lahko Komisija vloži tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti glede ukrepov, ki se nanašajo na policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah, ki so bili sprejeti pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe²⁷.

Neuradni dokument za medije, ki ne zavezuje Sodišča.

Kontaktna oseba: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

²⁶ *Idem.*

²⁷ Iz protokola št. 36, člen 10(1), je razvidno, da je te tožbe mogoče vložiti po preteku petih let od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe.